

Startdocument Utrechts burgerberaad

Definitieve versie: juni 2023

Inhoudsopgave

Voorwoord: Aan de slag!	3
1. Aanleiding.....	4
2. Wat is een burgerberaad?	4
3. Wat zijn de voorwaarden voor een burgerberaad?	7
4. Waar moet de opdracht aan voldoen?	7
5. Waar moeten het onderwerp en de vraag aan voldoen?	9
6. Mogelijke onderwerpen	10
7. Rollen van ambtenaren en externe procesbegeleiding	11
8. Hoe zorgen we via loting voor een representatieve groep deelnemers?	12
9. Hoe maken we deelname makkelijk(er)?	13
10. Publiekscampagne en communicatie	14
11. Wat zijn de kosten van een burgerberaad?	15
12. Leernetwerk & onafhankelijk onderzoek.....	16
13. Kansen, risico's en dilemma's	17
Bijlage 1: Programma van eisen voor onafhankelijke procesbegeleiding	19
Bijlage 2: Broninformatie	19
Bijlage 3 : Mogelijke onderwerpen voor een tweede burgerberaad	20

Voorwoord: Aan de slag!

Democratie is meer dan één keer in de vier jaar stemmen. Als stad willen we dat bewoners de gemeente en haar mensen kent, dat bewoners betrokken worden bij besluiten en voelen dat er wordt geluisterd naar hun inbreng. De grote uitdagingen waar we als stad voor staan willen we samen met de stad, de Utrechters, aanpakken. In ons coalitieakkoord heeft dit college al gesteld aan de slag te willen met participatie: dóén in plaats van ‘praten over’. Naast het verstevigen van mooie instrumenten die we al hebben om de democratie te versterken, zoals het initiatievenfonds en de wijkplatforms, onderzoeken we nu ook de kansen van een burgerberaad.

Een gelote groep van 100 bewoners wordt door het stadsbestuur gevraagd om tot een besluit te komen over een maatschappelijk relevant probleem waar bestuur en politiek zelf niet uitkomen. “Politiek moet je niet te veel aan politici overlaten. Daar zijn onze problemen namelijk te complex voor”, zo stelt Eva Rovers in haar boek Nu is het aan ons. In het voorjaar van 2022 nam de Utrechtse gemeenteraad bijna unaniem de motie ‘een Utrechts burgerberaad’ aan, waarin de opdracht werd gegeven met een startdocument te komen. Dat voorstel ligt nu voor u.

In het proces om tot dit voorstel te komen zijn veel inspirerende gesprekken gevoerd. Met sleutelpersonen uit de Utrechtse wijken, die in eerste instantie hun twijfels hadden bij een Utrechts burgerberaad. Lukt het om met dit middel een afspiegeling van alle Utrechters te bereiken? Met leden van de wijkplatforms, die aanstipten dat de gemeente moest oppassen met ‘oude schoenen weggooien voor de nieuwe zijn ingelopen’. Of bijvoorbeeld met de jongerengroep Young Minds die hele waardevolle input leverde voor onderwerpen voor een mogelijk burgerberaad. Al hun inspirerende inbreng en soms terechte twijfels hebben wij meegenomen in het uiteindelijke voorstel.

Ons doel is om een grotere en meer diverse groep Utrechters te betrekken bij de lokale democratie. Een burgerberaad kan hieraan bijdragen als we goed vasthouden aan een aantal waarden. Het beraad moet toegankelijk zijn voor iedereen, onafhankelijk van politieke inmenging, maatschappelijk relevant en met een duidelijke opdracht. En nu: aan de slag!

Eva Oosters
Wethouder Participatie

1. Aanleiding

In de loop van 2021 organiseerde de Transitomotor Utrecht (een netwerk van actieve Utrechters) samen met ambtenaren van de gemeente en een aantal raadsleden de 'Expeditie burgerberaad'. Tijdens deze expeditie is onderzocht of een burgerberaad iets voor Utrecht zou kunnen zijn. De gemeenteraad kreeg hiervan een verslag en reageerde enthousiast. Op 10 maart 2022 namen zij vlak voor de gemeenteraadverkiezingen motie 95 "Utrechts burgerberaad" (M95/2022) aan waarin zij het college vragen om een startvoorstel uit te werken.

Belangrijke overwegingen daarbij waren dat:

- *In een burgerberaad de wijsheid en gezamenlijke denkracht van bewoners wordt ingezet om over lastige maatschappelijke vraagstukken tot oplossing(s)richting(en) te komen die de politiek overneemt of naar beleid vertaalt.*
- *In een burgerberaad invloed van bewoners wordt gehonoreerd (zeggenschap en eigenaarschap) en zij betrokken blijven bij de vertaling van hun aanbevelingen naar beleid en uitvoering.*

Het nieuwe college schreef in haar coalitieakkoord '*Investeren in Utrecht; kiezen voor gelijke kansen, betaalbaar wonen en klimaat 2022-2026*' een hoofdstuk 'Contact maakt de stad'. Daarin is over het burgerberaad het volgende opgenomen: "*We zien dat het instrument burgerberaad in opkomst is en zijn hier nieuwsgierig naar. We doen in deze periode verdere ervaring op met burgerberaden (met een diverse vertegenwoordiging van Utrechters, geselecteerd door loting).*" Daarmee de motie benadrukkend dat "*een burgerberaad van toegevoegde waarde is voor Utrecht, onze bewoners en de lokale democratie*".

Dit startdocument is tot stand gekomen in samenwerking met ongeveer 50 betrokken Utrechters van de Transitomotor030, Utrechters actief in de wijken, het netwerk Sleutelpersonen en het netwerk Young Minds. Het startdocument geeft aan hoe het college van B&W naar een burgerberaad kijkt, hoe we het kunnen organiseren en welke voorwaarden daarbij belangrijk zijn. Dit startdocument geeft ook aan hoe wij in samenwerking met de betrokken Utrechters en de gemeenteraad gaan komen tot een daadwerkelijke start van een eerste Utrechts burgerberaad en hoe wij daarvan gaan leren voor volgende burgerberaden. De 'opdrachtformulering' van het eerste burgerberaad volgt hierna. Op basis van ervaringen met de eerste burgerberaden bekijken we of ons beleid of de inspraak- en participatieverordening aangepast moet worden.

Wij hebben dankbaar gebruik gemaakt van ervaringen in het buitenland en van andere gemeenten en provincies in Nederland die een burgerberaad organiseerden. In bijlage 2 staat onze 'Broninformatie'.

2. Wat is een burgerberaad?

Tijdens een burgerberaad komt een groep bewoners tijdens een aantal bijeenkomsten bij elkaar. Zij worden door het gemeentebestuur gevraagd om advies te geven over een bepaald onderwerp. Ze denken na over een vraag die sterk leeft in de samenleving en veel mensen bezighoudt. Het zijn vraagstukken waar het schuurt en waar meningen of belangen botsen. Het kan gaan over kwesties waar de politiek niet goed uit komt. College, burgemeester en raad geven van tevoren aan dat zij de adviezen als zwaarwegend beschouwen en in principe overnemen als het aan de randvoorwaarden voldoet, met inachtneming van het stemrecht van het individuele raadslid en de eigen verantwoordelijkheden van college en burgemeester als bestuursorganen. Hiermee geeft de raad het

burgerberaad een stevig (politiek-bestuurlijk) mandaat. De bewoners die meedoen aan het burgerberaad worden ingeloot zodat alle bewoners kans krijgen om mee te doen. De deelnemers zijn een weergave van de Utrechtse samenleving. Met elkaar zoeken zij naar een oplossing op de vraag die voorligt.

Een burgerberaad gaat om het gesprek met elkaar. Discussies en tegenstellingen mogen er zijn, en tijdens een burgerberaad ga je als groep met elkaar op zoek naar overeenkomsten en oplossingen. Het is een nieuwe vorm van democratie naast stemmen op een politieke partij en meedenken/meedoen met plannen van de gemeente. Dit heet ook wel een *overlegdemocratie*. Een burgerberaad is door deze manier van overleggen goed in te zetten voor onderwerpen die voor bewoners belangrijk zijn en/of onderwerpen die gepolariseerd zijn.

De deelnemers bepalen zelf welke informatie, tussenstappen en regels er nodig zijn. Een burgerberaad gaat over *consent*¹. Het is niet nodig dat iedere deelnemer 100% voor is, maar wel dat elke deelnemer *voldoende* voor is. Dat betekent dat de deelnemers een advies schrijven waar de meeste deelnemers het mee eens zijn. Ook als je niet helemaal overtuigd bent, kun je toch meegaan in de mening van de meeste anderen.

De ingelote deelnemers hebben tijdens het beraad – op hun eigen initiatief - ook zelf een netwerk van Utrechters waar zij gesprekken mee voeren. Zo nemen ze als het ware automatisch de mening van een groter publiek mee.

Een burgerberaad gaat niet over steun krijgen voor plannen die er al zijn. Bij een burgerberaad maken bewoners helemaal zelf de plannen om tot beter beleid te komen.

Als er geen politieke wil is om bestaand beleid aan te passen, heeft het ook geen zin om daarover een burgerberaad te organiseren. Burgerberaden zijn niet bedoeld om 'draagvlak te scheppen' over beslist beleid. Het is precies andersom: laten zien wat er leeft in de samenleving en voor welke ambitieuze ideeën van bewoners politieke daadkracht nodig is. Uit het boek: 'Nu is het aan ons' van Eva Rovers.

---

¹ Consent betekent dat je besluiten neemt waar geen van de aanwezigen meer een overwegend, beargumenteerd bezwaar op heeft (bron: www.consentmethode.nl).

Bron: TransitieMotor030

Een burgerberaad heeft een aantal stappen:

Stap 1: Starten

- Kennismaken met elkaar.
- Een bijeenkomst waarbij de raad, het college of de burgemeester de opdracht geeft aan de bewoners.
- De start van het burgerberaad met onafhankelijke gespreksleiding. Ze stellen de onderlinge spelregels vast en spreken af hoe ze tot adviezen gaan komen. En er wordt gecheckt of de vraagstelling duidelijk is voor iedereen. Een grote groep mensen met verschillende achtergronden betekent ook een verschil in kennis en ervaring over het onderwerp. Ze bespreken welke kennis en informatie op te vragen.

Stap 2: Informeren

- Informatie horen van experts, ervaringsdeskundigen, betrokken partijen en ambtenaren. Zowel fysiek met elkaar als online. Als het burgerberaad besluit externen te betrekken, dan kan dat invloed hebben op hoelang het burgerberaad duurt. Bijvoorbeeld omdat er aparte bijeenkomsten georganiseerd worden.

Stap 3: Overleggen

Het is gewenst om ook te overleggen in kleinere groepen. Tijdens deze overleggen, ook met onafhankelijke gespreksleiding per tafel, zoeken de deelnemers door het delen van inzichten en overwegingen samen naar oplossingen en adviezen. Tijdens de gehele periode van overleg kan aanvullend (digitaal) een gesprek gevoerd worden met de stad bijvoorbeeld door online een poll te houden of bijeenkomsten te organiseren waarvan de uitkomsten worden meegenomen in een volgende bespreking van het burgerberaad. Op die manier wordt een nog bredere groep betrokken.

Stap 4: Advies uitbrengen

- In de laatste bijeenkomst maakt de groep gezamenlijk keuzes over de adviezen die ze aan college, burgemeester en/of raad gaan voorleggen. Hiervoor stemmen de deelnemers per

voorgestelde oplossing/advies. De verschillende adviezen kunnen worden samengevoegd. Niet de meeste stemmen gelden maar alle stemmen gelden. Er worden gedragen besluiten genomen waarbij iedere deelnemer zich gezien, gehoord en begrepen voelt (bron: www.consentmethode.nl/overheid).

- De deelnemers bepalen samen de vorm en de inhoud van het adviesrapport.
- Op basis van het adviesrapport wordt een besluit gevraagd aan het bevoegd orgaan (burgemeester, college van B&W of raad). Het adviesrapport zelf wordt uiteraard ook naar het college en naar de gemeenteraad gestuurd².

Wij gaan voor het eerste burgerberaad uit van 5 bijeenkomsten verdeeld over ongeveer 4 of 5 maanden (ongeveer om de 3 à 4 weken). Inclusief de voorbereidingstijd van ongeveer 5 maanden en de tijd die daarna nodig is om checks te doen en een bestuursvoorstel te maken (3 maanden), betekent dit dat een burgerberaad al snel een jaar duurt. Daarbij houden we rekening met:

- Regelmatige bijeenkomsten (een hele dag in het weekend).
- Voldoende tussentijd waarin deelnemers zich kunnen voorbereiden op de volgende bijeenkomst.
- Vakanties en religieuze feestdagen.

3. Wat zijn de voorwaarden voor een burgerberaad?

Op basis van motie 95, de bevindingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling en de commissie Brenninkmeijer (rijks-adviescommissie Burgerbetrokkenheid bij klimaatbeleid) komen wij tot de volgende voorwaarden voor een succesvol Utrechts burgerberaad:

- a. Opdracht: voorafgaand aan ieder burgerberaad stelt de raad een duidelijke opdracht vast richting het burgerberaad waarin concrete randvoorwaarden zijn geformuleerd waarop een advies wordt getoetst. Het gaat hier zowel om praktische randvoorwaarden, als ook juridisch en financieel. Als het burgerberaad met adviezen komt die binnen deze randvoorwaarden passen, dan neemt het college en de raad deze adviezen over, met inachtneming van het beslisrecht van de raad. Hiermee geeft de raad het burgerberaad een stevig (politiek-bestuurlijk) mandaat.
- b. Onderwerp en vraagstuk: het onderwerp en de vraagstelling voldoen aan de criteria maatschappelijk relevant, politiek relevant, zichtbaar resultaat en burgerberaad is geschikt instrument.
- c. Onafhankelijke procesbegeleiding: een onafhankelijke partij die geselecteerd wordt door de gemeente zorgt vanaf het begin voor het goede open gesprek, verslaglegging en veiligheid binnen de groep. Er is een onafhankelijk 'loket' voor integriteitsvraagstukken of klachten. De deelnemers kunnen samen met de onafhankelijke procesbegeleiding professionals en ervaringsdeskundigen vragen om hun (vak)kennis te delen.
- d. Representativiteit: samenstelling die een goede afspiegeling vormt van de Utrechtse bevolking door middel van loting. Bij ieder burgerberaad zal het college aan de raad ter besluitvorming voorleggen op welke manier de loting wordt vormgegeven en op welke kenmerken de

---

² Verslagen en adviesrapporten van de eerste burgerberaden gaan we sowieso aan de raad sturen, ook als het een collegebevoegdheid is. Het is wenselijk om de raad goed aangesloten te houden om achteraf een goede evaluatie uit te voeren.

representativiteit wordt gemeten. Zij maakt daarin ook eventuele dilemma's op het gebied van representativiteit en inclusiviteit inzichtelijk.

- e. Toegankelijk: meedoen moet voor alle bewoners zo makkelijk mogelijk zijn; we nemen zoveel mogelijk belemmeringen om deel te nemen weg.
- f. Voldoende tijd en budget: om het overleg te voeren dat nodig is. De afdeling - waar het onderwerp onder valt - moet voldoende tijd aan het burgerberaad kunnen besteden. En er moet voldoende tijd zijn om de taal van bewoners om te zetten naar politieke voorstellen en een uitvoeringstoets te doen.
- g. Onderzoeken: we evalueren de burgerberaden en voeren onderzoek uit om ervan te leren voor volgende burgerberaden.
- h. Middelen voor uitvoering: er zullen, in ieder geval na het uiteindelijke besluit van het burgerberaad, middelen beschikbaar zijn om de uitkomsten uit te voeren. Waarbij voor aanvang van het burgerberaad duidelijk is wat de bandbreedte van de kosten voor de uitvoering is.

4. Waar moet de opdracht aan voldoen?

De opdracht moet volledig helder zijn zodat vooraf is afgesproken wat er met de uitkomsten gebeurt en de ingelote bewoners weten waar ze aan toe zijn. Dit betekent dat het resultaat van het burgerberaad (het antwoord op de vraag) een zwaarwegend advies is dat in principe wordt overgenomen door het college, burgemeester ofwel raad als het aan de randvoorwaarden voldoet, met inachtneming van het stemrecht van het individuele raadslid en de eigen verantwoordelijkheden van college en burgemeester als bestuursorganen. Hiermee geeft de raad het burgerberaad een stevig (politiek-bestuurlijk) mandaat. De beslissingsbevoegdheid blijft wel bij de raad en het uitgangspunt is dat een raadslid zonder last (en ruggespraak) stemt over het betreffende onderwerp.

Alle adviezen van het burgerberaad zijn van tevoren getoetst op uitvoerbaarheid: tussentijds en aan het einde. In de meeste gevallen zal het besluit over de opvolging (het uitvoeren van de adviezen) ook een bevoegdheid zijn van de raad. Maar er kan ook een burgerberaad georganiseerd worden over een onderwerp dat de bevoegdheid is van het college of de burgemeester.

College, burgemeester of raad hebben een rol voor het beraad, tijdens het beraad en na het beraad.

Voor het beraad

Het college, burgemeester of de raad (afhankelijk van welk orgaan bevoegd is bij de vraagstelling) geeft de opdracht aan de ingelote bewoners om met de vraag aan de slag te gaan, met daarbij het verzoek om tot adviezen te komen. Deze opdracht wordt zwart op wit gezet in een college-, burgemeester- of raadsbesluit en dus formeel verankerd. Wellicht is het in de toekomst mogelijk om de opdracht namens gemeente samen met een andere partij (bijvoorbeeld uit de zorg of het onderwijs) te geven. Voor een eerste burgerberaad zien wij een opdracht van college, burgemeester of raad voor ons.

Vooraf moet duidelijk zijn wat wordt gevraagd van de bewoners die meedoen. Ook is helder hoe de burgemeester, het college en de raad op de hoogte wil blijven en worden er afspraken gemaakt over aanwezigheid van burgemeester, college en raadsleden bij de bijeenkomsten. Wanneer mogen zij aanwezig zijn om mee te luisteren en sfeer te proeven? Om al deze afspraken goed te kunnen maken, organiseren we vooraf een bijeenkomst tussen de ingelote bewoners en een vertegenwoordiging van

de bestuursorganen college, burgemeester en raad. Zo kunnen zij elkaar leren kennen en met elkaar bespreken wat er nog onduidelijk is (over o.a. de vraagstelling). College, burgemeester en raad kunnen hun vertrouwen uitspreken en de bewoners weten dat ze het niet voor niks doen. Door deze ontmoeting worden verwachtingen van beiden kanten helder. Om latere misverstanden te voorkomen worden alle afspraken vastgelegd in een reglement van orde. Hierin staat: wie doet wat, wie is waarvoor verantwoordelijk, wie mag besluiten tot het inschakelen van ambtenaren/derden, wie beslist over de inzet van budget et cetera. Ook moet voor aanvang van het burgerberaad duidelijk zijn wat de bandbreedte van de kosten voor de uitvoering van de adviezen is.

Tijdens het beraad

Tijdens het beraad staan ambtenaren, het college, de burgemeester en de raad aan de zijlijn. Als de deelnemers dat goed vinden, dan wordt er af en toe meegekeken bij het burgerberaad. Zo kunnen de gesprekken gevolgd worden en kunnen we beter begrijpen hoe de bewoners tot bepaalde oplossingen komen. Als tijdens het beraad blijkt dat de opdracht toch niet duidelijk genoeg is of men iets onverwachts tegenkomt, dan kan er een aanvullend besluit voor de vraag en/of de opdracht nodig zijn. De organiserende partij (onafhankelijke procesbegeleider) moet hier dan een aanpak voor bedenken richting college, burgemeester of raad. Ook kan het burgerberaad tussentijds aan ambtenaren vragen om adviezen financieel, juridisch en technisch te laten toetsen.

Aan het einde van het beraad

Als de bewoners bijna klaar zijn, schrijven ambtenaren aanvullend aan het adviesrapport van de deelnemers een bestuursvoorstel met een advies welke aanbevelingen uitvoerbaar zijn en welke niet. Dit voorstel wordt voorafgaand aan de definitieve versie besproken met de deelnemers van het burgerberaad. Dit gesprek kan tot wijzigingen leiden in het adviesrapport van het beraad – als zij dat zelf willen – of tot aanscherping van het bestuursvoorstel dat door de ambtenaren wordt geschreven.

Na het beraad

Beide stukken - het adviesrapport + ambtelijk advies – worden via een officieel bestuursadvies aan college, de burgemeester en/of raad aangeboden. De voorzitter van het beraad zal de adviezen toelichten aan college, burgemeester en/of raad, waarna de aanwezigen informatieve vragen kunnen stellen. Tijdens de college- of raadsvergadering worden de adviezen besproken en daarover een besluit genomen. Na dit besluit moeten er middelen beschikbaar zijn om de uitkomsten uit te voeren.

5. Waar moeten het onderwerp en de vraag aan voldoen?

We hebben zowel intern ambtelijk als extern met een aantal betrokken Utrechters geïnventariseerd wat mogelijk geschikte onderwerpen voor een Utrechts burgerberaad zouden kunnen zijn. Daarbij hebben we bijvoorbeeld gekeken welk beleid/welke visie de gemeente binnenkort gaat vernieuwen. Ook hebben we gekeken naar onderwerpen met veel relevantie en maatschappelijke betrokkenheid. Om te komen tot een selectie van onderwerpen hebben we toetsingscriteria opgesteld waar een goed onderwerp aan moet voldoen. De criteria zijn:

a. Het onderwerp is maatschappelijk relevant

Het onderwerp speelt bij een grote groep bewoners en maatschappelijke organisaties en wordt door hen gezien als urgent. Als de relevantie te laag is of bij onvoldoende bewoners speelt (alle potentiële deelnemers aan het burgerberaad) dan is de kans op voldoende opkomst en brede betrokkenheid klein.

b. Het onderwerp is politiek relevant

Het is een onderwerp waar nog geen besluit over is genomen en waar de politiek zelf niet makkelijk uitkomt, maar wel leeft bij een groot deel van het bestuur. Bij een raadsbevoegdheid gaat het erom dat de raad zich vooraf committeert aan de uitkomsten. Kunnen/willen/durven zij de opdracht voor dit onderwerp uit handen geven? Als het onderwerp vanuit de politiek komt dan maakt dat de uitgangspositie van het burgerberaad sterker. Daarnaast is het (zeker voor het opdoen van ervaring met burgerberaden) van belang dat het onderwerp/de vraagstelling binnen de verantwoordelijkheden van de gemeente valt: gaat de gemeente erover of is dat een andere partij?

c. Het onderwerp geeft een zichtbaar resultaat

Het is belangrijk dat de uitkomsten van een burgerberaad zichtbaar worden in de samenleving. Zichtbaarheid betekent besluitvorming die leidt tot concrete uitvoering op een termijn dat bewoners de uitvoering nog weten te koppelen aan het burgerberaad zelf. Zichtbaarheid betekent ook dat er publieke aandacht is voor het verdere proces dat zich ontvouwt na het burgerberaad. Het belang van zichtbaarheid geldt des te meer voor het eerste burgerberaad aangezien het ervaren succes door politiek en bewoners bepalend is voor de verdere ontwikkeling van dit instrument. Dus onderwerpen die, bijvoorbeeld om begrotingstechnische redenen, na meer dan een jaar tot uitvoering leiden, zijn minder wenselijk dan onderwerpen die snel tot uitvoering kunnen leiden.

d. Een burgerberaad is een geschikte vorm

Als er een onderwerp is waar een ander participatie-instrument ook geschikt voor is, dan moeten we ons afvragen of we wel een burgerberaad willen organiseren. Het kost namelijk veel tijd, geld en energie die we misschien beter voor andere zaken kunnen gebruiken. Over een klein onderwerp kan waarschijnlijk net zo goed op een eenvoudiger manier geparticipeerd worden. Ook als het onderwerp al op een andere manier wordt opgepakt, bijvoorbeeld door de provincie of de regering, kan een burgerberaad minder geschikt zijn.

Een goede vraagstelling

De vraagstelling voor het burgerberaad moet concreet, ambitieus en 'behapbaar' zijn en niet te technisch. Er moeten voldoende dilemma's in het vraagstuk zitten en er moet voldoende ruimte zijn in het beleid om opvolging te geven aan de adviezen. De vraag mag niet te klein zijn, maar ook niet te groot. Dat kan leiden tot een lange lijst aan aanbevelingen en het risico dat de politiek daar uit gaat selecteren (bron: [Wat is een burgerberaad | Bureau burgerberaad](#)).

Een goede vraag is belangrijk en moet zowel open worden geformuleerd als voldoende afgebakend zijn. De vraag is gesteld in een taal die begrijpelijk is voor alle deelnemers, het liefst op A2 of A1 niveau en anders B1. Dat betekent geen beleidstaal, maar direct duidelijk en op één manier te lezen. De vraag is zonder oordeel, geen stelling, niet sturend en straalt geen (politieke) voorkeur uit. De vraag schetst het dilemma en geeft inzicht in de afwegingen die er zijn. De vraag roept het gevoel van belangrikheid op. En moet ervoor zorgen dat mensen willen meedoen. Er mag een toelichting bij de vraag komen.

Om hiervoor te zorgen, vragen wij bewoners om mee te denken over de formulering en deze te toetsen op bovengenoemde punten, voorafgaand aan de vaststelling van de vraag door college, burgemeester en de raad.

6. Mogelijke onderwerpen

Er is aan diverse mensen gevraagd om onderwerpen voor te stellen: zowel intern binnen de gemeente als extern door bijvoorbeeld deelnemers van de kerngroep startvoorstel burgerberaad (met actieve bewoners), via wijkplatforms betrokken Utrechters, de sleutelpersonen en de Young Minds. We kiezen voor de eerste twee burgerberaden voor een onderwerp waarbij de gemeente (alleen) de opdracht kan geven en een onderwerp op stedelijk niveau.

Wij stellen als onderwerp voor een eerste burgerberaad voor om te kiezen voor “Oud & Nieuw” met de volgende concept vraagstelling:

Hoe kan in Utrecht oud & nieuw een feest zijn voor iedereen?

Daarbij is een aantal deelvragen denkbaar, zoals:

- *Welke maatregelen kunnen we nemen om er een gezellig en veilig feest voor iedereen van te maken?*
  - *Helpt een lokaal vuurwerkverbod daarbij? Wat zijn daarvan de voor- en nadelen?*
  - *Welke alternatieve vormen zijn er mogelijk voor het feest en het aftelmoment?*
- De uitkomst zal gelden voor oud & nieuw 2024/2025.*

Deze vragen willen we graag na bespreking van dit startdocument in samenwerking met Utrechters aanscherpen. Daarvoor zullen wij een oproep doen en zowel via gesprek(ken) als online participatie de vraagstelling verbeteren.

Argumenten om voor dit onderwerp te kiezen zijn:

- Het is maatschappelijk relevant en urgent en het is een onderwerp waar de Utrechtse politiek zelf nog niet uit is, maar wel leeft bij de verschillende partijen.
- De uitkomst kan bij de jaarwisseling van 2024/2025 direct tot zichtbaar resultaat leiden.
- Juist bij dit onderwerp is het van belang dat veel verschillende Utrechters hier uitgebreid met elkaar over in gesprek kunnen gaan. Het is een onderwerp voor een eerste burgerberaad dat perspectief biedt over hoe we een onderwerp bespreken met de stad.

De verdere participatie voor een onderwerp & vraagstelling voor een tweede burgerberaad gaan van start na de eerste ervaringen en evaluatie met het eerste burgerberaad. De keuze voor een tweede onderwerp wordt in de loop van 2024 voorgelegd aan de Raad. In bijlage 3 zijn mogelijke onderwerpen & vraagstelling voor een tweede burgerberaad opgenomen. Uit gesprekken met de stad kunnen ook nieuwe onderwerpen naar voren komen.

7. Rollen van ambtenaren en externe procesbegeleiding

Het burgerberaad is van de bewoners. Om hun overleggen goed te organiseren is er onafhankelijke procesbegeleiding nodig. Vooraf moet het volgende duidelijk zijn:

- Wie zijn er bestuurlijk en ambtelijk betrokken en wat doen zij?
- Waarop selecteren we de externe procesbegeleiding? Partijen kunnen zich hiervoor inschrijven. De partij die het beste aan de wensen en eisen voldoet krijgt de opdracht. Zie bijlage 1 voor een opzet voor het programma van eisen.

- Welke stappen moeten doorlopen worden voor het organiseren van een burgerberaad? (een draaiboek)
- Wie heeft welke verantwoordelijkheden en welke afspraken zijn er onderling gemaakt? (reglement van orde)

De ambtelijk opdrachtgever is degene binnen de gemeente die verantwoordelijk is voor het beleidsterrein waar het burgerberaad over gaat. Als we bijvoorbeeld een burgerberaad over wonen zouden organiseren, dan is dat de verantwoordelijkheid van de gemeentelijke afdeling Ruimte. De programmadirecteur Wonen zou dan ambtelijk opdrachtgever voor het burgerberaad worden. De verantwoordelijkheid richt zich met name op de voorbereiding (besluit om te komen tot een burgerberaad) en nazorg (om te komen tot besluitvorming en uitvoering van het resultaat van het burgerberaad). Hij/zij voert samen met het interne procesteam de selectie van de externe procesbegeleiding uit. Het team van Samen Stad Maken is hier nauw bij betrokken en bewaakt de randvoorwaarden die nodig zijn voor het goed functioneren van een burgerberaad. De loting wordt gedaan door de afdeling Onderzoek, afdeling Burgerzaken of een extern bureau. De uitnodiging voor deelname aan het burgerberaad (op basis van de loting) wordt opgesteld door de ambtelijk opdrachtgever en verstuurd uit naam van de verantwoordelijk wethouder.

De externe procesbegeleiding is verantwoordelijk voor de hele organisatie van het burgerberaad van de organisatie van bijeenkomsten tot het schrijven van het adviesrapport.

Tijdens het burgerberaad is de ambtelijk opdrachtgever het vaste aanspreekpunt voor de externe procesbegeleiding, bijvoorbeeld om mee te denken over de inzet van expertise en kennis breed in de gemeentelijke organisatie of daarbuiten. Maar hij/zij is niet direct betrokken bij het burgerberaad zelf. Na het burgerberaad brengt de ambtelijk opdrachtgever het advies van het burgerberaad richting besluitvorming door college, burgemeester of raad.

8. Hoe zorgen we via loting voor een representatieve groep deelnemers?

De deelnemers aan het burgerberaad moeten met elkaar een goede weergave vormen van de Utrechtse samenleving. De bewoners die deelnemen aan het burgerberaad praten immers namens heel Utrecht. Het college legt bij ieder burgerberaad ter besluitvorming aan de raad voor op welke manier de loting wordt vormgegeven en op welke kenmerken de representativiteit wordt gemeten. Zij maakt daarin ook eventuele dilemma's op het gebied van representativiteit en inclusiviteit inzichtelijk.

Om tot een goede selectie te komen werken we met een loting: dat geeft iedereen kans op een uitnodiging voor het burgerberaad. Voor de loting zullen we op basis van de gemeentelijke basisadministratie onder andere selecteren op leeftijd, geslacht en postcodegebied. Echter de keuze van ingelote bewoners zelf om wel/niet mee te doen leidt niet automatisch tot een goede afspiegeling. Daarom doen we aan 'oversampling' voor groepen waarvan de verwachting is dat zij minder geneigd zijn mee te doen.

Om voorafgaand aan definitieve plaatsing te checken hoe de groep verdeeld is van de mensen die zich opgeven, vragen we bij de aanmelding – als ze dat met ons willen delen - naar bepaalde kenmerken die we nog niet van ze weten: opleiding, stemmen bij gemeenteraadsverkiezingen

(ja/nee), en hun (huidige) kijk op het onderwerp van het burgerberaad (om te voorkomen dat alleen mensen die zich hard maken voor een bepaalde richting meedoen).

Als zich nog niet voldoende mensen hebben opgegeven (uit een bepaalde groep), loten we bij³. We willen in de eerste stap de steekproef wat kleiner houden, omdat we anders misschien veel mensen teleur moeten stellen. Uit de mensen die zich hebben aangemeld, wordt een groep geloot waarbij rekening is gehouden met de relevante kenmerken die ze hebben aangegeven bij de aanmelding. Dat is de groep die definitief geplaatst is. Deze loting in stappen is erop gericht om de 100 Utrechtse deelnemers een goede afspiegeling te laten zijn van de Utrechters. Het idee hierachter is dat alle bewoners van Utrecht zich wel in een paar deelnemers kunnen herkennen en zich vertegenwoordigd voelen.

Tijdens de stadsgesprekken Energie (2015) spraken we voor het eerst met bewoners die door loting waren geselecteerd. Een groot deel van de deelnemers (87%) vond loting een goede manier om bewoners te betrekken. Het zorgt voor een divers publiek.

Uitgangspunten voor loting zijn:

- De loting & deelname aan een burgerberaad houden wij als gemeente anoniem.
- De groep deelnemers bestaat uit 100 deelnemers.
- Deelnemers zijn 14 jaar of ouder⁴.
- Er doet maximaal 1 deelnemer mee per huishouden.
- Het is een steekproef uit de gemeentelijke basisadministratie.
- Er is onafhankelijk toezicht op de loting door een notaris.
- De deelnemers wonen verspreid over de stad en in de verschillende wijken.
- Raadsleden, collegeleden en ambtenaren van de gemeente Utrecht mogen niet meedoen.
- Deelnemers zijn bij alle bijeenkomsten aanwezig.

9. Hoe maken we deelname makkelijk(er)?

Er kunnen veel redenen zijn voor ingelote bewoners om niet mee te willen doen: geen tijd, de Nederlandse taal niet goed kunnen lezen en schrijven, geen kinderopvang hebben of twifelen of ze wel serieus genomen worden. Een aantal bewoners zal, zeker in deze tijd, aan het overleven zijn en daardoor geen ruimte voelen voor een burgerberaad.

De aard van het vraagstuk is ook bepalend of mensen meedoen. Complexe en abstracte onderwerpen zullen minder bewoners doen laten deelnemen. De kwestie is of het thema⁵ meerdere mensen aanspreekt of een selecte groep. Het voeren van gesprekken met onbekende andere bewoners en deskundigen kan voor bewoners ook een belemmering zijn om zich op te geven.

Wij willen binnen onze mogelijkheden zoveel mogelijk van deze belemmeringen wegnemen zodat zij zich bij inloting toch opgeven voor het burgerberaad en zoveel mogelijk mensen mee kunnen doen om

---

³ Uit lotingen bij andere steden weten we dat het percentage mensen die ingaat op loting tussen de 5 tot 15 % ligt. Het overgrote deel gaat dus niet in op uitnodiging.

⁴ Afhankelijk van het onderwerp loten we jongeren in vanaf 14 jaar, 16 jaar of 18 jaar. Voor jongeren van 14 of 15 jaar is toestemming nodig van de ouders.

⁵ Motieven voor bewoners om wel/niet mee te doen zijn met name: persoonlijk- of groepsbelang, interesse en/of betrokkenheid bij het onderwerp.

tot een representatieve groep te komen. Bewoners die drempels ervaren kunnen contact opnemen met de gemeente, zodat we samen kunnen kijken hoe we de belemmering(en) weg kunnen nemen.

Voor het Utrechtse burgerberaad willen we een financiële vergoeding geven. Uit ervaring blijkt dat dat zorgt voor een grotere opkomst en dus een betere representativiteit. Het is een bedankje voor de tijd en inzet van de bewoners. En voor de eventuele onkosten die de deelnemers moeten maken. We nemen het minimumloon als uitgangspunt en het maximale bedrag dat een inwoner kan ontvangen zonder dat dit invloed heeft op een eventuele uitkering.

Naast een vergoeding zorgen we, als dat nodig is, voor:

- Ondersteuning voor mensen met een lichamelijke beperking
- Ondersteuning voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking
- Een tolk voor mensen die geen Nederlands spreken/schrijven/lezen
- Een doventolk voor mensen die doof zijn
- Een oplossing voor mensen die blind zijn
- Toegankelijke ruimtes voor de bijeenkomsten
- Eten dat rekening houdt met voedselallergieën of andere (culturele) dieetwensen
- Kinderopvang als men zelf geen oppas kan vinden

In de evaluatie van ieder burgerberaad nemen we mee of deze maatregelen voldoende zijn en nodig zijn om tot een goede samenstelling van een burgerberaad te komen.

Naast loting en het makkelijk maken van deelname, is de uitnodiging en de benadering van de mensen van groot belang om een diverse groep te krijgen voor het burgerberaad. Daarom doen we het volgende:

- Vooraf een grootse 'publiekscampagne' zodat mensen weten wat er aan komt (denk aan de inzet van posters, social media, huis aan huis, lokale media, een filmpje etc)
- De uitnodiging is namens de gemeente en geeft korte, duidelijke informatie met een QR-code naar een website voor meer informatie
- In de uitnodiging aan bewoners staat duidelijk het onderwerp, de vraag en de opdracht
- In de uitnodiging gebruiken we meerdere redenen waarom mensen mee zouden kunnen doen (interesse in onderwerp, mee willen helpen, iets voor de stad doen, invloed hebben, mensen leren kennen)
- De uitnodiging doet een persoonlijk beroep: we hebben u nodig
- In de uitnodiging staat dat er geen voorkennis nodig is; iedereen kan meedoen
- In de uitnodiging staat wat de vergoeding is en dat dit binnen de mogelijkheden valt voor mensen met een uitkering
- In de uitnodiging staat hoe we drempels wegnemen (kinderopvang, tolk etc)
- We proberen mensen ook telefonisch te bereiken (niet iedereen leest post)
- We vragen sleutelpersonen/vertrouwde wijkpersonen of zij bepaalde moeilijk bereikbare groepen kunnen benaderen om hun deelname te stimuleren.
- We organiseren een bijeenkomst en zoeken mensen op om meer informatie te geven (ook met inzet van sleutelpersonen)
- We zetten social media in/advertising op een onafhankelijk account
- We gebruiken verschillende talen: naast Nederlands, bijvoorbeeld ook Engels, Arabisch en Turks

10. Publiekscampagne en communicatie

Voor, tijdens en na het burgerberaad moet de stad geïnformeerd worden over de komst van het beraad en het verloop van het beraad. En natuurlijk over de uitkomsten. De communicatie heeft drie doelen:

- **VOORAF:** Iedere Utrechter via een grote publiekscampagne informeren over het instrument burgerberaad – en het onderwerp - zodat bewoners weten wat het is en kunnen afwegen of ze mee willen doen als ze worden ingeloot voor het eerste burgerberaad. We zetten hiervoor een mix aan communicatiemiddelen in.
- **TIJDENS:** Een brede dialoog over het onderwerp waar het burgerberaad mee aan de slag gaat in samenwerking met partners in de stad (denk aan de bibliotheek, lokale media, Utrecht in Dialoog, sleutelpersonen en de wijkplatforms). Deze dialoog wordt ook digitaal gevoerd. Doel van deze brede dialoog is om mogelijke input (ideeën en opvattingen) te geven aan de deelnemers van het burgerberaad en hiermee een nog grotere groep te betrekken.
- **ACHTERAF:** Goede terugkoppeling van het proces dat is doorlopen, de aanbevelingen van de beraad en wat het bestuur ermee gaat doen. Ook via de digitale weg.

De gemeente zal op Utrecht.nl/burgerberaad informatie plaatsen over de eerste experimenten met het burgerberaad. Over wat het is, hoe de aanpak zal zijn en wat we willen onderzoeken en leren. Voor algemene vragen kunnen inwoners terecht bij het klantcontactcentrum van de gemeente.

De communicatie met de stad tijdens het beraad zal plaatsvinden vanuit de deelnemersgroep en het bureau dat de groep begeleidt. Zij zijn in de lead om bepaalde groepen of experts om input te vragen. Dit zal dus alleen op uitnodiging gebeuren. Deelnemers mogen niet “overvallen worden” door bepaalde (belangen)groepen die het proces willen beïnvloeden. Anders vindt er een lobby plaats en is het beraad niet onafhankelijk meer.

11. Wat zijn de kosten van een burgerberaad?

Een goed burgerberaad kost tijd, geld en energie. Om een inschatting te maken van de kosten, hebben we een splitsing gemaakt in kosten voor de gemeente, kosten die we maken voor de inhuur van procesbegeleiding en overige kosten.

Ambtelijke kosten	- Ambtelijke inzet voor delen kennis/informatie - Ambtelijke inzet door team Samen Stad Maken - Inzet afdeling Onderzoek i.v.m. loting - Communicatie- en participatieplan, uitvoering en campagne - Loting en uitnodiging	185.000
Procesondersteuning	- Inhuur voor voorzitterschap, organisatie, gespreksleiding, procesbegeleiding en verslaglegging	70.000
Vergoedingen	- vergoedingen voor deelnemers - extra ondersteuning (kinderopvang, tolken, etc)	85.000
Facilitaire kosten	- zaalhuur - catering - entertainment	50.000
Monitoring	- onafhankelijk onderzoek - evaluatie	10.000

Totale begroting burgerberaad		400.000

Binnen de huidige begroting is geen geld voor de organisatie van een burgerberaad. Een burgerberaad kan alleen georganiseerd worden als daarvoor per burgerberaad een bedrag van 400.000 euro wordt vrijgemaakt.

Na het eerste burgerberaad beantwoorden we de volgende (financiële) vragen:

- Had het op onderdelen goedkoper gekund? Waarom wel/niet?
- Welke kosten waren onnodig?
- Welke kosten vielen hoger uit?
- Welke kosten vallen in de loop van de tijd goedkoper uit doordat er al een basis ligt? (bv communicatie)
- Waren we minder tijd kwijt aan beleids- en planvorming dan bij andere participatie? (impliciete kostenbesparing)
- Kosten-baten analyse: wat het kost en wat het oplevert.

De financiële evaluatie moet bijdragen aan een beeld van de kosten voor een burgerberaad ten opzichte van andere participatievormen. Het organiseren van stadsgesprekken (met vergoeding), de organisatie van een klimaatpanel of het maken van een omgevingsvisie of buurtagenda's met de wijk kosten ook geld.

Tot slot moeten er, in ieder geval na het uiteindelijke besluit van het burgerberaad, middelen beschikbaar zijn om de uitkomsten uit te voeren. De bandbreedte van de kosten voor de uitvoering moet duidelijk zijn voor aanvang van het burgerberaad.

12. Leernetwerk & onafhankelijk onderzoek

We gaan al doende leren door ervaring op te doen met twee burgerberaden. We doen dit door deze burgerberaden te evalueren en hiervan te leren om vervolgens:

- te bepalen of we verder willen met het instrument burgerberaad.
- te bepalen of het nodig is om het burgerberaad vast te leggen in een verordening.
- te bepalen wat de beste manier is om tot onderwerpen te komen (permanent burgerberaad met bevoegdheid om de onderwerpen te bepalen?)
- andere vormen van samenwerking met de stad en overleggen met bewoners en ondernemers te verbeteren met de succesfactoren van een burgerberaad.
- beter zicht te krijgen op de vraag wanneer een burgerberaad het geschikte instrument is.

We starten met:

- a. een leernetwerk van betrokkenen voor de twee burgerberaden
- b. een onafhankelijk onderzoek door een Hogeschool of Universiteit

Er zijn vier vragen waar we ons op richten:

1. Opzet en verloop van het burgerberaad (beschrijving)
2. Ervaringen van alle betrokkenen (deelnemers, ambtenaren, burgemeester, raad en college)
3. Doorwerking in beleid (wat is overgenomen)

4. Doorwerking bij deelnemers en ambtenaren (verandering van houding t.o.v. onderwerp)

Leernetwerk

Het leernetwerk reflecteert op het ontwerp, het verloop en de doorwerking van beide burgerberaden. Zij kijken naar het proces, reflecteren, evalueren en leren. Dit leernetwerk bestaat uit Utrechters (uit Transitimotor – netwerk van Wijkplatforms, Young Minds en Sleutelpersonen), 1 wetenschapper, enkele raadsleden, enkele ambtenaren (waaronder een juridisch adviseur) en iemand van de griffie. Het leernetwerk is actief tijdens het hele proces van beide burgerberaden.

De concrete vraag waar het leernetwerk zich met name mee bezig zal houden is: Tegen welke problemen en dilemma's zijn we aangelopen en hoe hebben we die ondervangen? Daarbij kunnen voorbeelden worden genoemd en inzichtelijk gemaakt welke manieren zijn gebruikt om daar mee om te gaan. Bijvoorbeeld als er toch nog drempels waren om mee te doen. Hoe hebben we dat opgelost? Is dat naar ieders tevredenheid gelukt? De overall vraag is: Wat hebben we van de eerste twee burgerberaden geleerd en wat willen we een volgende keer anders doen?

Het leernetwerk zal zich ook bezighouden met vragen over vertrouwen:

- Is bij de deelnemers de betrokkenheid/het vertrouwen in de gemeente/politiek toegenomen of afgenomen en wat zijn daar de verklaringen voor?
- Is bij ambtenaren en wethouders het vertrouwen in bewoners/participanten toegenomen of afgenomen en wat zijn daar de verklaringen voor?

Het leernetwerk zal de opdrachtgever zijn van het onderzoek en put naast haar eigen observaties en ervaringen ook uit de resultaten van het onafhankelijke onderzoek.

Onderzoek

Onafhankelijk onderzoek is nodig om de neutraliteit te waarborgen. Door toegepast wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten dragen we bij aan het collectieve leerproces over burgerberaden en kunnen we onze bevindingen relateren aan ervaringen elders (zijn onze inzichten vergelijkbaar met ervaringen elders).

Door onafhankelijk onderzoek naar de opzet, uitvoering en ervaringen van deelnemers en andere betrokkenen (ambtenaren, college, burgemeester, raad) wordt duidelijk in hoeverre de beoogde doorwerking is gerealiseerd. Ook voor het onderzoek naar de doorwerking van de adviezen in beleid en besluitvorming is het belangrijk onderzoek te laten verrichten door een onafhankelijke organisatie. Een van de belangrijkste onderzoeksvragen is: hoe is de effectiviteit van het instrument burgerberaad?

Vanuit hun neutraliteit houden de onderzoekers zich bezig met vragen als:

- Wat is de ervaring met het burgerberaad vanuit het oogpunt van alle betrokkenen (deelnemers, wethouders/raadsleden/burgemeester en ambtenaren)?
- Welke kennis hebben we opgedaan over de verschillende onderdelen van de opzet en uitvoering van een burgerberaad?
- Hoe representatief en inclusief was het burgerberaad? Wat droeg daaraan bij en wat niet?
- Hadden de deelnemers voldoende toegang tot informatie en kennis, ook van ambtenaren?
- Was het onderwerp goed gekozen en de vraagstelling goed geformuleerd?
- Levert een burgerberaad meer gedragen uitkomsten op dan bij andere participatievormen?
- Hoe deliberatief was het burgerberaad?
- Zijn de uitkomsten overgenomen door de gemeente? Waarom wel, waarom niet?

- Hoe was het voor de gemeenteraad om bewoners om zwaarwegend advies te vragen? Gaven zij hun rol anders vorm? Zo ja, hoe?
- Hoe kun je bestaande participatie-instrumenten democratisch verbeteren door elementen van - en ervaringen met - een burgerberaad in te zetten?

Na een half jaar na de besluitvorming over het adviesrapport wordt onderzocht of de adviezen daadwerkelijk zijn opgepakt en uitgevoerd of in gang gezet.

13. Kansen, risico's en dilemma's

Kans: bijdrage aan vertrouwen (terug) winnen

We zien een burgerberaad als mogelijkheid om tot betere oplossingen te komen, een vastgelopen situatie in de politiek te helpen doorbreken en een bijdrage te leveren aan meer vertrouwen van bewoners in de overheid. Tegelijkertijd zien we dat het vertrouwen in de (landelijke) overheid afneemt. Voor de Utrechter gaat het daarbij ook over het Rijk, de woningcorporaties, de welzijnsorganisaties, de politie, de rechterlijke macht etc. Wij zien het burgerberaad als een van de instrumenten om te werken aan vertrouwen. We kunnen zichtbaar maken hoeveel kracht en kunde er bij bewoners zit. Daarvoor is het cruciaal dat het resultaat van het burgerberaad *opvolging* krijgt. Voor herstel van vertrouwen is uiteraard veel meer nodig. Dat kunnen we bereiken door betrouwbaar gedrag te laten zien. Je zegt wat je doet en je doet wat je zegt.

Dilemma: contact met de stad

Doordat we werken met loting, nodigen we ook bewoners uit die wij niet vanzelfsprekend bereiken. We hebben een grote verantwoordelijkheid om de brug te bouwen met ook die inwoners die bijvoorbeeld de veranderingen te snel vinden gaan. Voor alle mensen willen en moeten we er zijn. Een burgerberaad biedt een kans op breder contact met de stad. Tegelijkertijd weten we dat niet elke Utrechter actief betrokken wil zijn bij de lokale democratie.

Kans: ook bestaande vormen verbeteren

We hebben op dit moment ook al veel verschillende vormen om samen te werken met bewoners, zoals wijkplatforms, netwerken in de stad, bewonersinitiatieven, bewonerspanels, bewonersavonden, etc. Wij denken dat we de ervaring die we opdoen met een burgerberaad kunnen gebruiken om ook deze bestaande vormen verder te verbeteren.

Risico: niet iedereen kan deelnemen

Een gezonde democratie is meer dan een keer in de vier jaar stemmen. Daarom is er een brede betrokkenheid van bewoners nodig. Hiervoor zien we mogelijkheden met een burgerberaad. Tegelijk zien we dat steeds meer mensen afhaken en in de overlevingstand komen gezien de huidige economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Ook jongeren hebben het zwaar na corona. Hebben Utrechters wel zin, tijd en mogelijkheden om mee te doen aan een burgerberaad?

Risico: er is te weinig geld

Voor de organisatie van een burgerberaad is veel geld nodig. Ook zijn er veel ambtenaren nodig die dingen uitzoeken en desgevraagd kunnen toelichten aan bewoners. Dat vraagt een herprioritering van

het werk. Terwijl de stad ook veilig moet blijven, we moeten blijven bouwen, plannen blijven maken enzovoort.

Risico: we weten van tevoren niet wat eruit komt

Dat is spannend. De ervaringen met burgerberaden elders leert tot nu toe dat er nog nooit iets geks uit is gekomen. Tot nu toe is wellicht het meest teleurstellende dat eruit komt waar je zelf ook al aan had gedacht.

Dilemma: van wie is het resultaat van het burgerberaad?

Een burgerberaad is van de bewoners en daarmee onafhankelijk. Dit betekent dat ambtenaren, wethouders, burgemeester en raadsleden zich niet bemoeien met het burgerberaad, tenzij de bewoners zelf iets vragen aan de ambtenaren bijvoorbeeld. Het eindresultaat van het burgerberaad is het advies van de deelnemers waarbij we vooraf gezegd hebben dit in principe over te nemen. Tegelijkertijd is het onderwerp en de vraagstelling een verantwoordelijkheid van de gemeente. Dit betekent dat de gemeente ook de verantwoordelijkheid heeft om – zowel tussentijds als aan het einde - te toetsen op uitvoerbaarheid. Dit zou kunnen betekenen dat delen niet worden overgenomen terwijl er veel energie is gestoken door bewoners in het advies.

Bijlage 1: Programma van eisen voor onafhankelijke procesbegeleiding

- Kennis van de organisatie van burgerberaden
- Kennis van verschillende vormen van loting
- Kennis van delibereren en de consentmethode
- Voorstel voor communicatie tijdens het beraad met de stad zowel fysiek als online
- Heldere verslaglegging tussendoor en aan het einde (liefst in A2 of A1 en anders in B1 taal)
- Er is geen (zakelijke) relatie met ambtenaren of de gemeenteraad van Utrecht
- Er zijn geen belangen van het bureau bij de uitkomst van het burgerberaad
- Hebben en geven geen mening over het onderwerp
- Kan toegankelijk communiceren met iedere Utrechter van praktisch geschoold tot theoretisch geschoold
- Kiezen samen met de deelnemers op integere en neutrale wijze sprekers om uit te nodigen (onder auspiciën van een “fact-checker” die neutraal is)
- De voorzitter en begeleiders overleggen een VOG
- Werken zoveel mogelijk met lokale zzp-ers/professionals/maatschappelijke organisaties voor een maatschappelijk tarief (niet hoger dan 100 euro per uur)
- Begeleiden zowel op proces als op inhoud
- Zien het burgerberaad als een leerproces en geven constructieve feedback (tijdens en achteraf)
- Faciliteren de deelnemers in het ophalen van kennis en ervaring in de stad
- Zorgen voor voldoende tafel-gespreksleiders en leiden deze gespreksleiders op
- Zorgdragen voor een klachtenreglement en toezicht
- Maakt informatie en processtappen vindbaar op burgerberaadutrecht.nl
- Garandeert de privacy van de deelnemers
- Zorgen dat het leuke, ontspannen bijeenkomsten zijn waarin bewoners democratisch zelfvertrouwen opbouwen
- Kan creatieve werkvormen inzetten zoals theater of games

Alle taken en de duur van de opdracht worden vanuit de gemeente vastgelegd in een opdracht.

Bijlage 2: Broninformatie

In deze bijlage leest u over documenten die we via kennisnetwerken (bewoners, deskundigen andere overheden) en specifieke contacten met andere steden verzamelden. Deze zijn als achtergrondinformatie gebruikt voor het opstellen van dit startvoorstel. In alfabetische volgorde.

- Amsterdam – mini burgerberaad Klimaat
- Brenninckmeijer – rapport Burgerfora aanbevolen
- Bureau burgerberaad – www.bureauBurgerberaad.nl
- Eva Rovers – Nu is het aan ons het is tijd voor echte democratie
- G1000 – Handboek burgerberaad
- Gelders burgerberaad Klimaat – Provincie
- Haarlem – startnotitie burgerberaad
- Hogeland – burgerberaad – Raadsvoorstel & plan van aanpak
- Lyn, Carol (2018) Framing the Remit. New Democracy Research and Development Note
- New democracy – Enabling National Initiatives to Take Democracy Beyond Elections
- OECD - Innovatieve burgerparticipatie en nieuwe democratische instellingen

- Oost België - The Ostbelgien Model Institutionalising Deliberative Democracy
- Pratt, Julie (2005), A Guidebook for Issue Framing. The Kettering Foundation
- Raak – concept onderzoeksopzet burgerberaad – HvA en HH
- Redress – projectopzet hybride democratische innovaties
- Rheden – burgerberaad G1000 – Klimaat en energie
- Rijksbeleid – Kabinetsbrief Burgerfora bij klimaats- en energiebeleid
- Utrecht – coalitieakkoord 2022-2026 investeren in Utrecht
- Utrecht – adviesrapportage evaluatie stadsgesprekken energie
- Utrecht – verslag Expeditie burgerberaad
- Utrecht – Motie 95 Utrechts burgerberaad
- Utrecht – Een eerste verkenning Zeggenschap van Utrechters
- Zeist – burgerberaad over structurele heroverweging van 10 miljoen op de begroting
- Zeven zebra's – Burgerforum inspiratie document
- 1 september 2022 – start landelijk netwerk burgerberaad – www.Burgerberaad.nu

Bijlage 3 : Mogelijke onderwerpen voor een tweede burgerberaad

In onderstaande lijst zijn overige mogelijk geschikte onderwerpen - met bijbehorende vraagstelling - opgenomen. Deze onderwerpen zijn voor dit moment nog onvoldoende scherp in vraagstelling om geschikt te zijn voor een eerste burgerberaad.

ONDERWERP	CONCEPT VRAAGSTELLING
Utrecht zorgt voor elkaar	Hoe organiseren we de zorg en ondersteuning rekening houdend met het (groeiende) personeelstekort in de zorg en binnen de (beperkte) financiële kaders? Wat vraagt dat van de burgers, de partners in de zorg en de gemeente? Welke creatieve/innovatieve ideeën zijn er om daar met elkaar invulling aan te geven? Wat kan je zelf bijdragen aan een gezonde en veerkrachtige stad?
Wonen	Hoe kijkt Utrecht tegen de wooncrisis aan? Wat zou de gemeente kunnen doen om de crises aan te pakken? Deelvragen: - op welke schaal zijn tijdelijke woningen een goed idee? - moeten we meer gaan splitsen? - zijn friendswoningen een goed idee? Als er minder gebouwd wordt (door schaarste personeel, materialen, rentestijging); wat zouden dan alternatieven kunnen zijn?
Uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit	Welke maatregelen kan de gemeente nemen ter uitvoering van de visie? Waar kan de gemeente bij helpen om de luchtkwaliteit te verbeteren? Het gaat daarbij vooral om het terugdringen van houtstook en zorgen dat er meer emissieloos vervoer komt.
Klimaat	Vraag nog in onderzoek Het burgerberaad zou input kunnen geven voor de klimaatvisie, bijvoorbeeld over de mogelijke lokale impact op emissieverlaging bij (voedsel)consumptie.
Nieuw armoedebeleid	Vraag nog in onderzoek
Inburgering	Hoe zorgen we voor een warmer welkom van nieuwe Utrechters?